

INTELLIGENTIARUM ORBES COELESTES MOVENTIUM DIMISSIO FACTA SUB PRÆSIDIO VIRI AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI, CLARISSIMI, DN. JOHANNIS Sperling, P, P. ET HODIE-DECANI RESPONDENTE JOHANNE FRIDERICO SCULTETO TORG. ALUMN. ELECTORAL, Ad diem XIV. Marty. In Auditorio Majori WITTEBERGÆ. Typis JOHANNIS BORCKARDTI. ANNO 1655-

Property of the Company of the Compa

VIRIS

Admodum Reverendis, Excellentissimis, Amplissimis, Clarissimis,

Dn. JOHANNI MEISNEROS, S. THEOLOGIÆ DOCTORI, EJUSDEMQUE PROFES-SORI PUBLICO.

Dn. GODOFREDO MEISNERO

S.S. THEOL. DOCTORI. ECCLESIÆ HAINENSIS PA-STORI, EJUSDEMQUE DIÆCESEOS INSPECTORI ET SUPERINTENDENTI.

Dn. M. CHRISTIANO MEISNE-RO, SUPERINTENTURÆ TORG. ADJUNCTO, & EC-

CLESIÆ PATRIÆ ARCHI-DIACONO.

Dn, M, JOACHIMO MEISNERO, SCHOLÆ TORGENSIS RECTORI.

Da. GEORGIO MEISNERO, MERCATORI APUD TORGENSES FACILE PRIMARIO.

SE & OMNIA SUA DEDICAT.

在主题性的用户的人。

地位的中华的一种中华中的中华中华中华中华中华中华 Ibil unquam taminepte atg, insulse dictum est, Eguin fautores atg, asseclas suos non invenerit. Fru Atrârecenseo singula. Quid enimbacips à contro versià, INTELLIGENTIAS MOVERE ORBES COELESTES, ineptius? Et tamen à Viris non insimi subselly probataolim est. Cœlum nullos orbes sustinet, & tamen Intelligentia eos circum rotant. Ut in rerum universitate nibil constanti mortalibus sententià acceptum est. Mens humanà opinione delusa, flectit ubig, ad peiorajudicium, & novandi cupida, ne in optimis quidem potest consistere. Tacitisententia est, Difficillimum esse tenete exsapientia modum. Somniant quidem Poëta Ixionem velutingyrum circuli porrectum, rotis apudinferos alligatum esse. Sed somniant, Es quis Poëtis omnia augentibus tuto credidit. Velsi bâc mente Interpretes Aristotelis sententiam suam propugnant, salva resest. Et esto: vera hecolim, ab Aristotele, aut aliis habita esse, anne ideò verasunt? Veritas defendenda, nullius auctoritas. Christiani sumus, h.e.ex sacris, non ex Aristotele aut alies Angelorum officia addiscamus. Quare ergò, satis hactenus bajulastis Intelligentiemes. Ite nuuc, ite inanes-Necmeo nutu, sed communi doctorum Virorum suffragio dimissa. Cl. Sperlingius monet, & præter hunc multi aly, quos nunc advoco. TE, inquam JOHANNES MEIS-NERE, TE GODOFREDE MEISNERE, TE CHRI-STIANE MEISNERE, TE JOACHIME MEISNERE, Vos inquam, advoco, (Sed quales Viros?) Et Tetandem GEORGI MEISNERE, spectatorem saltemvolo. Aristides orator Gracia nobilis, quum Jovisuo hymnum, dicaret, The state of the s

caret, & tamen conscius tenuitatis sue, prestat, inquit, rideri à Diis, si opus sit, quam reprehendi. Satius nempe
putabat Vir nobiliss. risum in Deorum consessuexcitare,
até, intermisse pietatis crimen admittere. Nos securi talium, Patroni optimi, ut qui conatus nostros letà acclamatione excitastis. Hilari fronte, & sereno adfectu accipietis, quicquid ab humili ingenio prosiciscitur. Dabitis veniam desectibus meis, si qui sunt, & cogitabitis, nihil
unquam tam ineptè até, absurdè dictum esse, quin fautores suos non invenerit. Scrib. Witteb: Kal. Marty.
CID IDC LV.

JOHANNES FRIDERICUS SCULTETUS.

ANT SHIPS FORE TELEVISION SHIPS THE THE PROPERTY OF THE

Interpreter Seriffer Cardin Commission States States Series Seri

bita elle anne ideo veralline? Ceriest destruda, nu live

authority of the first fewers see and some state of the s

antistensing, which the fill and the court of the state of the

Lasterus brightsek Inselligenskinnen. Ihr nanc, ihr inance

Per me o vinte . Jed communitation of me Tirror une feille opio di-

neille. Cl. Spertingeins meenes, & present hand wells will,

AND AND STREET THE PROPERTY OF THE STREET STREET

ATLINE MELENERS, TH TOACHEME MEISNERE,

For inguing advers. (Sed gender Eliros?) El Tetandem

Arifides oracor Gracis nobilis inquantification province of the

GEORGI SELLINGRE, Bestween fellemuele.

Hilosophi, licet olim Naturæ interpretes, & Patres 'melioris sapientiæ habiti sint. Quia tamé verbo Des destituti, parú estecerút. Sæpè nec ea quidem, quæ ante pedes sunt, intele l'exerunt. Theophrastum serunt dicere solitum, maximampartem corum quæ sciret, mini mam essecorum, quæ nesciret, sta universus orbis, quaqua versum, quem oculis usurpamus nostris, ignorantiæ nostræ doctorest. Er quum totum complexi cognitione nostra visi sumus, vix partem aliquam comprehendimus. Lapillus, quem punctura, vel linea quædam commendat, quam mirè ambit ingenia hominum. Quæ pericula non sustinet, ut virtuti ejus alicui sidem conciliet institor. Et tàmen si singula demum

tiæ nostræ doctor est. Er quum totum complexi cognitione nostra visissumus, vix partem aliquam comprehendimus. Lapillus, quem punctura, vellinea quædam commendat, quam mirè ambit ingenia hominum.Quæ periculanon sustinet, ut virtuti ejus alicui fidem concilier institor. Et tamen si singula demum examinaverimus, plurima sine testimonio credere nos, apparebir. Quories iners flosculus, velinter rudera parietina nos latet. Et quum superare tantam difficultatem nostri non sir, ipsi herbam aliis porrigimus Quæ omnia siin humanis ita eveniunt, quid in cœlestibus fieri existimabimus? Unde prosecto æque dubium est, an gentiles Philosophisolonaturæ ductu de beatissimisillismentibus, quis vulgo Angelos dicimus, tam certam & infallibilem potuerint habere noticiam; ita quidem ut corum paturam, disterenties, officia & attributa intellexerint. Sive enim illa ipsa argumenta, quæ prossabilienda hac sententia passim circumferuntur, penicius inspexerimus, non Aristotelis (præter unicum de orbium cœlestium circum rotatione) sed Interpretum esse, oppido deprehendemus. Agice ergò, liberè philosophemur, i.e. affirmantium & negantium audiamus rationes. Et quid de orbium cœiettium motu, aut intelligentiarum existentia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt urn:nbn:de:gbv:3:1-565112-p0007-6

istentia olimsenserint, explicemus. Philosophia quæric, Theologia confirmat, Religio possidet.

1. Substanciis, illis quæ medium occupant locum interanimam nostram intelligentem & Deum, abaliis acc; aliis, alia acci; alia accributa sunt nomina. Sunt qui intelligentias vocant, sunt qui Dæmonas, sunt qui apol.c.32. Genios. Tercull. Nescitis, inquit, genios Demones dici & inde deminutivà voce Demonia. Observat & Proclus Demonem non uno modo dici, alius n. ipsà essentià Dæmon est, comparatione alius, alius habitu In antiquis Inscriprionibus sæpe: GENIO LOCI. sic GENIO SCHOLÆ GENIO HORREORUM, GENIO EXERCITUS. GEferm.p.19. NIO CENT. GENIO COLONIÆ! GENIO MUNICI-PJ. GENIO CONVENT. GENIO PAG. GENIO LA: VACRORUM &c.

2. Et quid mulcis? tanta & tam religiosa olim erat memoria Genii, ut maximum juramentum fue: rit, per genium Principis jurare. Iple Caligula multos supplicio mulctavit, qui per genium suum peieraverant. Et tamen solemnem tuisse Judæisejus modi obde B. J. lit. testationem per Angelos liquet ex Josepho: ubiRex A. II.c. 26. grippa ad Judæos, ut eos in fideRomanorum retinerer. sic incipit: μας υρομαι δέγω μεν υμων ζα άγια, και τές ι εξες αγγέλες και σατείδα την κοινήν. Sed Christiana gens tempore nascentis Ecclesiæ morem hune, utalios Echnicorum omnes, detestata fuit. Et quamvis coacta jurare pergenium Cæsaris, recusabar camen, teste Baronio, lib, El. annal.

Deinde Intelligentiarum nomen olim familiare erat. Et ut Rabbini asserunt, hodie nullum regnum vinei evertiq; potest, nisiIntelligentia ipsi præfectainde moveatur. Unde & evocatio Geniorum inser gentiles introducta, & Romanis vsurpata suit.

4. Ipsam tandem Angelorum denominario-

nem,

lect.an-

1.1.

tique c. 9.

nem, partim lectione librorum nostrorum, partim fama ac traditione à majoribus haustam, elim acceperunt sie citantur ex Orphei carminibus isti versus à Clemente Alexandrino.

Σω δε θε νω συρόεντι παρεςασιν πολύμοχθοι "Αγγελοι, δισι μέμηλε, βροτοίς ως σαντατελείται:

Throno tuo ignito astant laboriosi

Angeli, quibus cura est, qm. à mortalibus omnia gerantur De quibus infinita afferre in facili esset, si dessorare scriptorum volumina, ará; excerpere vacarer. Quum demonstrare & ex Hierocle & aliis posset; ipsum Angelorum quoá; nomen, neá, Ægyptios sacerdotes, ne q; Pythagoram etiam latuisse. Sed tamen illa Geniorum & Dæmonum traditio in tantam superstitionum voraginem absorbuit, quicquid de sanctis Angelis, & primæva Vetustas credidit. Nunc ut præter sallacias Satanæineptientis nihil apparuerit demum amplius.

fare duo Angelorum esse genera, unum bonorum, alterum malorum: ita an sein hoc evidenter sive ex natura demonstrari possit, multum dubito. Aristotelis argumenta à motu orbium cœlessium desumta, qui eveniant, non video. Quid si enim moveantur illi à naturali principio intrinseco, vel etiam moveantur à motoreintrinseco. Ergò & simmateriatus, & intelligens censendus propterea est. Equidem puto pihil implicabit, si quis materiatum hunc ponat. Ita da mihi operationes alias, autin tuam sententiam me non protrahes. Quando sieri omninò potest, utillæà DLO mediante Natura profici scantur.

9: Nunc ut primum auspicium soum somat nostra disputatio. Quaritur? AN INTELLIGENTIÆ MOVEANT, ET CIRCUMROTENT ORBESCOE-LESIES?

PARTIES AND AND ADDRESS OF THE PARTIES AND ADDRE

Ad

Adhane ipsam quæstionem seliciter expediendam, satius erit præcipua Auctoru m notasse capita.

Affirm. 1. Philosophi. Platonici. Peripatetici, ac Stoici. Plato lib. 1. de L.L. Arist. XII. Met. c.8. textu 43. lib. 8. Phys. as croas. c. 6. Seneca apud Lactant.lib. 1. instit. c.4. Scaliger exercis 359. sect. 8

2. Scholastici Thomas opusc: 11. artic.2. de pot: qu: 6. artic.3. Bonavent. 21. sent. dist.11. qu: 12.

3. Rabbini, & multi alij R. Mosche. Ben Maimon in epist. de Astrol. referente Reuchlino in notis lib: 3. Cabale p. 766.

7. Nobis negativa arridet sententia. Quam quidem ut multis probemus, non est. Et quidem si numero certandum, tot Adversariorum nemo resisteret copiis, sin a. tales spes habet Aristoteles, nullas habet. Paucis contenta veritas, quæ vel uno & altero argumento desendi potest.

[1.] O. motus naturalis à principio interno oritur. Motus stellarum est naturalis.

E à principio interno oritur.

Majorem definitio motus naturalis offert: Ita habet:

Motus naturalis est, qui à principio interno oritur.

Minor concessa est, & vel ex eo patet, quod nullum violentum diuturnum.

8. [II.] Motus ille corporum cœlestium aliunde non provenit, quam à sorma interna, & vi illa à Deo illis primitus indita, quod tali munimus argumento.

Unde temporum, annorum & dierum distinctio, inde & cœli motus:

Atquinon ab Intelligentià, sed à sorma cœli est illa temporum distinctio. E.

Major pater, quia illius temporis distinctio, nullam aliam præter motum corporum cœlestium causamagnoscit. Hac nempe fini à DEO condita sunt hæc, sic sol per septentrionalia currens signa assatem, per australia hyemem efficit. Minorem h. m. probamus.

Cujus virtute terra stat & quiescit, illius etiam virtute corpora cœlistia tempus distinguunt.

Jam ex naturali interno principio terra stat & quiescit.

9. [III.] Intersentiæhujus patronos nomdum convenir. Primusejus auctoraudie R. Moyses in Talmud, exquoPhilosophi acceperunt, quis vero ile le motor sit & quomodosse ad motum habeat, omnes maxime dissentiunt, or paretex Colleg. Conimb. lib.II. de cœlo. c. V.qu: 5. artic: 4. & qu: 8. artic. II. c. 6. quin artic: IV. Est quidem hec sententia Aristotelis, & multorum Aristotelicorum, sed adeò dubia, ut ip simet Aristotelici inter se prorsus non conveniant, neccum suo capite consentiant, aic Rever. Dn. D. Scharff. lib. III. Poeum.p. 2. Peripatetici dicunt, (vecbasunc Scheiblerilib. II. Met: p. 457.) Angelos movere cœlum, & orbes cœlestes, quanquam bâc de re valde ambigo. Inprimis enim videtur natura cœli ad hoc sufficiens esse, nec apparet, quare non potuerit DEUS facere rem aliquam inanimatam, que seipsam ex natur à sua moveat in loco suo, ut porrò opus non sit externo motores. Augustinus, Niphus, & Petrus Pomponatius statuunt Angelos esse cœli formas informantes, sed Thomus, Scotus, &c. Assistentes Aureolusapud Capreolum 2 sent. dist 9, qui l. Mirandulanus lib. 21. de evers. singul, certam. sech:6, & alii opinantur Intelligentiam esse vere formam sui orbis, itaut ei non solum motum, sed etiam dimensionem, figuram, ranon constant and an analysis and a state of the state of

fit naturæ congruentes impertiat, Quam etiam sententiam Averrois esse volunt sed his omnibus tortiter contradicit! Thomas lib. II. contragentes.c. 63. Pler esse statuunt in cælonon esse principium motus internum, sicut in elementis tam gravibus quam levibus sed ab externo motore illud circumagi, sicut navis propelliturà nauelero. At Salmero tomo I. prol. 10. p138. Intelligentias non tam auctores, quam adjutores duntaxatillius motus statuit. Plura sententiarum divortia chartis illinerem, hæc nisi sufficerent.

dum contra hanc sententiam sie insurgunt.

Si Intelligentiæ movent cœlum, aut movent mediatè, aut immediatè, set aut interveniente, aut conserente natura, aut non conserente. Si immediatè set soli, non conserente natura & sorma cœli; motus cœli non crit naturalis, quia motus naturalis est, qui est à natura, quæ est causa interna, qua quodvis corpus naturale suam habet essentiam, assectiones, actiones & passiones. Aut ergò intelligentia erit natura cœli, & sorma intrinseca aut non crit immediatum motus cœli principium. Prius dicinon poteste remanet posterius.

Porrò. Ad quemeuné; motum nihil confert natura, sed tantum sit ab aliquo externo principio, ille est vi olentus. Ergo cœli motus esset v olentus. Ergò non diuturnus. Ergò non sit immediate ab extrinseco aliquo motore, si mediate, h, e, conferente natura non probabitne sufficienter eum motum sieri à Creatura, puta Intelligentia. Nam sie moveretur à solo DEO, qui ut totum hune mandum produxit, ita & omnes in illo creaturas, adeoq; cœlorum conversiones movet & sovet. Ergò movebitur à DEO, tanquam causa prima, mediante ipsa natura, & sorma cœli. Quæ n.immediate absq; interuentu causarum secundarum à DEO moventur, ea miraculosè moventur.

on obnominancommitted un trainbaulation 11. Argumentu partis contrariæ depromungur tum ex natura, tum ex scriptura. Dicant n. [4.] Angeli sunt spiritus administratorii. E. non repugnat eos movere orbes cœlestes Resp. Aliud est loqui de Angelis à DEO creatis, qui Creatorem laudant & hominibus inserviunt. & de Intelligene tiis Peripateticis, de quibus multa disputant, sicut Platonici de suis ideis. Quibus nos etiam permittimus, utsive hoc, sive aliud officium eis assignent. [2.] Aliud est officium Angelorum, quod DEI jussu & ordinatione ipsis injunctum, quod in scriptura S. describitur, & aliud à Philolophis lusus, & ingenii gratia excogitatum. Aut si demus Angelos præsectos esse cœlo, adhuc Dist. inter cœlum gratiæ, & naruræ. Præsunt cœlo, non naturæ, sed gratiæ, quod est Ecclesia Assistunt stellis, sed ministris Ecclesiæ, & quibus lie ber sidelibus qui mondi luminaria in scriptura S. Deniq; aliudest Angelos mo. possim appellantur, vere cœos, a jud hoc non repugnare istis, An siat, quæritur; non an repugnet, an non,

12. [[1]

法处理的企业

decedit, si cœlum mediatè per Angelos movere velit. Resp. quis negethoc? à posse ad esse tamen, N. V. C. Et deinde, contrarium potius liquet. ex sacris Es. XL. 26. Jerem. XXXI. 35. & alibi. Ubi Deus sibi soli hoc munus vendicat & rel quas creaturas, quænon sunt DEUS, excludit. Taceo etiam, quod hoc utiq; non in omnipotentiam, sed impotentiam DEI cederet, ut qui tanto oneri ferundo non sit par.

priam formam quiescit potius, quam movetur. Bene. Sed audi Excell. Præsidem, Præceptorem nostrum perpetuum. Falsum estres in naturali loco degentes, quescere potius, quam moveri. Est in naturali loco equus, interra currens. Est avis in aere volans, est piscis in aqua natans. Ergone quiescunt, quæ currunt, quæ volant, quæ natant? Si dicunt animata hæ esse, dicimus nos sub universali majori comprehendi omne particulare.

bari dari Angelos, nisi si movere dicantur cœlum? Resp. quid tum? nec quicquam detrimenti hine capiet Physica, si vel maximè intelligentias non intelliat Physicus. Suppetunt tamenelia argumenta, quibus hodie Angelorum existentiam ex natura probate possumus. Nam si cum adversario ageres, illi si scripturam S. rejicit, nec Angelos dari, persvadebis. Sin a. scripturam S. adhuc admittit, secundaria argumenta ex ratione petita Scripturæsaræsuperaddere poteris,

15. & Nunc quia resita fert, lubet huic quantioni paucis immorari, quandoquaritur? an ARL STOTELES, aut ALH GENTILES CERTISSIMAM CE ANGELIS HABUERINT NOTITIAM?

Prius, quod attinet, lubentes concedimus Aristoteliquas dam de Angelis notitias, sed rudes & exiguas. 5æpius enim cum Judæis conversatus est, teste Josepho. Ejus dem colloquium cum sudæ0 Cu- lib. 1. næus annotat; Sed quod additum ibidem est ab Aristoteles, lib. 1. de necsuprà fidem videtur, & apprime gloriosum sacra genti Rep. Heest. Venisse enim ad se in Asià quum esset, Judaum quendam, br.p.20. ait, tantà eruditione at g, scientia hominem, utipre illo omnes græci, qui aderant, trunci esse & stipites viderentur. Ubinec, tam de rebus prosanis, quam sacris disseruis. se eos constat. Legem n. habebant quam R. Zacuth memoratin libro Juchasin הכמה אדור מישילמד לבנו הכמה maledictus, qui filium suum Gracorum instruxeriti disciplinis. Gemina his, aut non plane aliena, vide sis in triga illa disputationum Excelle Meisneri de notitia DEI naturali.

16, Ita Thomas in opusculo de unitate intellectus adversus Averroem visos sibi ait libros Aristorelis de substantiis separatis, DEO potiss & anima hominis, sed nondum in linguam latinam conversos. Et libriilli de secretiore parte Philosophiæ, su divinæ sepientiæ secundum Ægyptios, qui in Bibliotheca Damascena extrant Arabice, & Carpentarium sortitis sunt interpretem, Aristotelis nomen præse serunt. De quo tamen alii dubitant. Nihil ominus pro certo habemus, Aristotelem, ut qui sapieniam Chalbre et al.

dæorum, Ægyptiorum; Assyriorum, quique hos secuti Platonicorum, nonnihil edocus, Angelorum existentiam shabuisse eognitam.

primus Intelligentias agnorit, ut qui Ægyptys & Syris usus est magistris, illis videl, quibus Patriarcharum'doctrina haud suit incognita. Ipse Phil. sib. XII. Met. c. 8. suo tempore straditionem aliquam de Intelligentiis seu Dys motoribus obtinuisse refert. Plato per Tymæum, Cirtiam & dialogum X. de L. L. musta de Angelis inseruit. Under usebius aliquot libris de præparatione Evangel, pluribus acquentis colligit, ex sacris hausisse libris Platonem optima quæq;, quæ ad posteros transmisse.

ex sola natura Angelos addidicisse, quis credet? sciplicet antiquis simæ religionis, quam DEUS priscis illis seculis Patribus communicaverat, simulacra acceperant gentiles. Hæc quum inquinassent postea sabulis, & impuris ritibus, umbram aliquam lusis veteris in densà caligine retinuerunt. Quod & S.A.D. II. nominatis, ille Theologus DORSCHEUS accurate, & utomnia, persequitur. Ubi postquam nos ad sacram lucem vocat, quid non ad principia revolvimur, inquit. Illic DEUM & Angelos persecte agnoscimus. Nec dissentit B. Meisnerus. Parum de Angegelis cognoscit ratio ex suis principiis, illus, saltem, observe & dubitanter. Quam ob causam hic quog, Scriptura, nobis consulenda est, qua sola de Angelorum, exiptura, nobis consulenda est.

stentia nos certificat, & ipsorum naturam promodo captus nostri manifestat. Et Excell. Joh.MEISNERUS Nobilissima Creatura sunt Angeli, quorum, Existentia, dotes, facultates, différentia & officia, ex solà revelatione divina certo cognoscuntur. Tantum! Præstantissimum, DN. RESPONDENTEM, Amicum Colendum. Gneamens sursum. Quidvolvat sidera, queris: An Deus, angenius, principium an propius? Perge viam. Pergas Scultete abscondita mente Pandere felici, pramia digna feres. JOH. Sperling h.t, Decanus. 36036036036036565 36036036036036565 Literatissimum Juvenems JOHANNEM FRIDERICUM SCULTETUM Torgensem. DE INTELLIGENTIIS disputantem.

O Ula cœli moveant orbes & sidera vertant

Denturne mentes luce cœlicâ sata, Que-PRINCE CONTRACTOR

Quasitum priscis: tu nunc SCULTETE resumis, Negasá, Stagirita quod posuit Sophus. Arduares, veri cura est; tutelaá, major: SCULTETE, utramque vindicas laudem Tibi.

AUGUSTUS BUCHNERUS.

PRÆSTANTISS. DNO. RESPONDENTI.

Te, scultete, sui sub sellia magna terentem

SPERLINGI, rur sum dum Witteberga videt,

Perge mihi, dixit. Quod si DEUS ore sereno

Annuerit, patrix nobile sidus eris.

Servantur magnis isti conatibus ausus,

Nectenui vinci vult generosus amor.

M. Jacobus Reichmonn

Coll.Phil.Adj.S.S.C.

